Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Природничо-економічний факультет
Кафедра географії та методики її викладання

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри географії та методики її викладання

_____ Ігор Касіяник
«26» серпня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ГЕОУРБАНІСТИКА

фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

за освітньо-професійною програмою *Середня освіта* (*Географія. Історія)*

спеціальності *014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)*

галузі знань *01 Освіта/Педагогіка*

мова навчання: *українська*

2025-2026 навчальний рік

Розробники програми: Андрій ЛІСОВСЬКИЙ, к. геогр. н, старший викладач кафедри географії та методики її викладання.

Ухвалено на засіданні кафедри географії та методики її викладання

Протокол № 10 від 26 серпня 2025 року

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми Станіслав ПРИДЕТКЕВИЧ

ЗМІСТ РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Метою вивчення вибіркового освітнього компоненту професійної підготовки «Геоурбаністика» є вивчення просторової організації, планування, еволюції і функціонування міських систем різного рівня на базі поглиблення процесу урбанізації з характерним для нього зростанням різноманітності потреб людини.

2. Обсяг дисципліни

Найменування показників	**Характеристика навчальної дисципліни**
	денна форма здобуття освіти
Рік навчання	2025-2026
Семестр вивчення	3
Кількість кредитів ЄКТС	3
Загальний обсяг годин	90
Кількість годин навчальних занять	30
Лекційні заняття	14
Практичні заняття	16
Семінарські заняття	-
Лабораторні заняття	-
Самостійна робота	60
Форма підсумкового контролю	Залік

3. Статус дисципліни – вибірковий освітній компонент.

4. Передумови для вивчення дисципліни: вибірковий освітній компонент.

5. Знання та вміння:

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

знати: предмет і об’єкт геоурбаністики як науки, практичну цінність та зв’язок з іншими дисциплінами природничого циклу, а також її місце в системі наук; основні аспекти містоутворюючих процесів – містоутворюючі фактори та їх категорії, процеси урбанізації; склад і характеристику основних типів міст; основні відомості про техносферу міст та її вплив на навколишнє середовище і здоров’я людини; систематику, класифікацію та загальні закономірності географії міст, особливості еволюції міст й основні причини їх деградації;специфіку проектування міст і основні принципи міського планування.

вміти: визначати функції та пріоритети міських поселень; встановлювати фактори розміщення та зростання міст; виявляти причини їх занепаду та аналізувати можливості відродження; розрізняти системи розселень різних рівнів; пояснювати загальні закономірності розселення населення на планеті; встановлювати розселенські, архітектурно-планувальні, соціальні та правові особливості міст; пояснювати принципи виділення типів та підтипів функціональних зон міста.

6. Методи навчання:

За джерелом інформації:

- словесні: розповідь, пояснення, бесіда;
- наочні: ілюстрація, демонстрація, самостійне спостереження;
- практичні: вправи, практичні роботи;

За ступенем керування здобувачами вищої освіти:

- навчальна робота під керівництвом викладача;
- самостійна робота з літературними джерелами;
- письмова робота, лабораторна робота;

Методи стимулювання інтересу до навчання:

- навчальні дискусії;
- створення ситуацій пізнавальної новизни;
- створення ситуацій зацікавленості.

Самостійна робота.

Дистанційний метод навчання в інформаційній системі Moodle.

8. Засоби діагностики результатів навчання:

Завдання поточного контролю, бесіда, усне опитування, письмові завдання, завдання модульної контрольної роботи.

9. Програма навчальної дисципліни

Денна форма здобуття освіти

Назви змістових модулів і тем	**Кількість годин**				
	разом	**у тому числі**			
		Лекційні заняття	**Практичні заняття**	**Самостійна робота**	**Індивідуальна робота**
Змістовий модуль І: ОСНОВИ ГЕОУРБАНІСТИКИ					
Тема 1. Системи розселення	9	2	2	5	
Тема 2. Процеси і проблеми урбанізації	9	2	2	5	
Тема 3. Міста Стародавнього Сходу. Міста Античного світу	9	2	2	5	
Тема 4. Міста Середньовіччя	9	2	2	3	2
Тема 5. Європейські міста Нового часу	9	2	2	3	2
6. Особливості розвитку міст в колоніальному світі та країнах преселенського капіталізму	9	2	2	5	
Тема 7. Міста XX століття	9	2	2	5	

Змістовий модуль ІІ: ОСНОВИ ПРОЕКТУВАННЯ МІСТ					
Тема 8. Управління процесами урбанізації	9		2	5	2
Тема 9. Основи проектування міст	9			9	
Тема 10. Проблеми міст	9			9	
Разом за змістовим модулем І, ІІ	90	14	16	54	6

10. Форми поточного та підсумкового контролю.

Форми поточного контролю: Поточний контроль проводиться з метою перевірки рівня підготовки здобувачів вищої освіти за визначеною темою; забезпечення зворотного зв'язку між викладачем та здобувачами вищої освіти, управління навчальною мотивацією здобувачів. Поточний контроль проводиться у формі усного опитування, письмового контролю, виступів здобувачів при обговоренні теоретичних питань, виконанні практичних завдань, перевірки самостійної та індивідуальної роботи.

Форма модульного контролю: модульна контрольна робота.

Форма підсумкового контролю: залік.

11. Критерії оцінювання результатів навчання

Оцінювання результатів навчання здобувачів здійснюється згідно Положення про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція) від 05.03.2024, № 22-ОД.

Система оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти базується на принципах систематичності, комплексності, об'єктивності, обґрунтованості, диференційованого підходу.

Система оцінювання передбачає активну роботу здобувачів вищої освіти впродовж семестру та отримання ними оцінки за практичні заняття, модульну контрольну роботу, самостійну роботу, залік, сума яких складає підсумкову рейтингову оцінку.

Поточний і модульний контроль (100 балів)				**Сума**
Поточний контроль	МКР	Самостійна робота	Індивідуальна робота	100
60 балів	30 балів	5 балів	5 балів	

Поточний контроль. Максимальний бал оцінки поточної успішності здобувачів вищої освіти на кожному навчальному занятті – 12.

Рівні навчальних досягнень	**Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)**	**Критерії оцінювання**
Початковий (понятійний)	1	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, без

		зв’язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді „так” чи „ні”.
	2	Здобувач вищої освіти недостатньо усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні „так” чи „ні”; може самостійно знайти в підручнику та в інших джерелах інформації відповідь.
	3	Здобувач вищої освіти намагається аналізувати навчальний матеріал на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі закономірності процесів і явищ; робить спроби виконання репродуктивних вправ і завдань; за допомогою викладача виконує прості завдання і задачі (за готовим алгоритмом).
Середній (репродуктивний)	4	Здобувач вищої освіти володіє початковими знаннями з курсу, здатний виконати методичні завдання й педагогічні задачі за зразком; орієнтується в методичних термінах, поняттях і визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу з дисципліни викликає значні труднощі.
	5	Здобувач вищої освіти розуміє суть навчальної дисципліни, може дати визначення понять (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником та іншими джерелами інформації, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; виконує прості завдання й задачі за алгоритмом, але окремі висновки є нелогічними та непослідовними.
	6	Здобувач вищої освіти розуміє основні положення навчального матеріалу з курсу, може поверхнево аналізувати ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час виконання завдань за алгоритмом, послуговуватися додатковими джерелами.
Достатній (алгоритмічно дієвий)	7	Здобувач вищої освіти правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими поняттями та категоріями, встановлює причинно-наслідкові зв’язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання; вміє самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати термінологію; складати таблиці, схеми та ін.
	8	Знання здобувача вищої освіти досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал; уміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак із окремими неточностями; вміє самостійно працювати, обґрунтувати положення, має достатній рівень

		сформованих умінь і навичок.
	9	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим матеріалом з курсу, вміє аналізувати й систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття й категорії; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання та задачі; має сформовані типові методичні навички.
Високий (творчо-професійний)	10	Здобувач вищої освіти володіє глибокими і міцними знаннями; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси.
	11	Здобувач вищої освіти володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний самостійно вивчити матеріал; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію.
	12	Здобувач вищої освіти має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах.

Виведення підсумкового рейтингового балу поточного контролю навчальних занять (r_k) здійснюється за формулою:

$$r_k = (0,05 \times r_k^c + 0,4) \times \hat{r}_k,$$

де r_k^c – середня оцінка навчальної діяльності здобувача вищої освіти на навчальних заняттях з навчального (змістового) модуля, тобто частка від ділення суми всіх оцінок на їх кількість (беруться оцінки від 4 до 12, отримані на навчальних заняттях та оцінки, отримані після ліквідації здобувачем вищої освіти поточної заборгованості, а $\hat{r}_k$ – встановлений

максимально можливий бал оцінювання результатів навчальної діяльності здобувача вищої освіти за результатами поточного контролю з урахуванням її вагомості.

Академічна доброчесність. Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її не зарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. URL: https://integrity.kpnu.edu.ua/

Неформальна та/або інформальна освіта. Визнанання КПНУ ім. І. Огієнка результатів навчання, здобутих шляхом формальної або інформальної освіти регламентовано «Порядок визнання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (нова редакція)». URL:
https://drive.google.com/file/d/19GCSM3yK496gs8RQJp0mO9FjUJumB4T/view

У випадку, якщо здобувач освіти отримав знання у неформальній та інформальній освіті, зарахування результатів навчання здійснюється згідно Порядку визнання результатів навчання здобувачів вищої освіти, отриманих шляхом здобуття неформальної/інформальної освіти в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, зокрема, якщо їх тематика відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі або змістовому модулю).

В неформальній освіті:

- закінчення професійних курсів, семінарів або тренінгів, тематика яких відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі або змістовому модулю);
- підготовка конкурсної наукової роботи;
- призове місце на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт;
- призове місце на Всеукраїнській студентській олімпіаді.

В інформальній освіті:

- наявність наукової публікації;
- волонтерська діяльність.

Модульна контрольна робота. Модульна контрольна робота складається із трьох питань – двох теоретичних і одного прикладного. Відповіді на поставлені питання повинні бути повними і вичерпними, вони мають містити чіткі судження та конкретні приклади.

Мета написання даної роботи – виявити рівень теоретичних знань та практичних умінь і навичок студентів з кожного модуля, вона виконується у письмовій формі, до її написання допускаються всі студенти.

Ті, хто за результатами виконання МКР отримали рейтинговий бал нижчий, ніж 3 бала (менше 60 % від їхньої максимальної кількості), – а також відсутні, – вважаються такими, що мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю. Для них передбачена ліквідація цієї заборгованості.

Високий рівень 27-30 б.	Здобувач вищої освіти отримує 27-30 б. за відмінне виконання роботи та відповідей без істотних помилок та неточностей.
Достатній рівень 23-26 б.	Здобувач вищої освіти отримує 23-26 б. якщо робота виконана правильно, але допущені незначні помилки, що істотно не впливають на загальні висновки, щодо пояснення географічних процесів і явищ.
Середній рівень 18-22 б.	Здобувач вищої освіти отримує 18-22 б. якщо робота виконана не в повному обсязі, допущені помилки та неточності, відсутні висновки, що вказують на неповне розуміння студентом загальних географічних принципів і понять.
Початковий рівень менше ніж 18 б.	Здобувач вищої освіти отримує менше ніж 18 б. у разі допущення великої кількості помилок, що потребує додаткового опрацювання навчального матеріалу для отримання позитивної оцінки.

Самостійна робота виконується студентами у формі табличного, графічного чи картографічного представлення виконуваного завдання. Вона оцінюється 5 балами і передбачає авторську інтерпретацію наявних даних, інформації, знань у форму, яка може розглядатися як альтернатива тексту (наприклад, таблиця показників і способів картографування, графік динаміки фіксованих параметрів, карта територіальної організації досліджуваного явища).

Контроль за самостійною роботою здійснюється на консультаціях.

Індивідуальна робота виконується студентами у формі наукового повідомлення з дискусійного положення (чи положень) для даної галузі знань. Вона оцінюється 5 балами і передбачає висвітлення власного бачення індивіда щодо подолання тих чи інших проблем з теорії або методології науки, включно зі сферою практичної діяльності.

Контроль за індивідуальною роботою здійснюється на консультаціях.

Таблиця відповідності шкал оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Рейтингова оцінка з кредитного модуля	**Оцінка за шкалою ECTS**	**Національна залікова оцінка**
90-100	A (відмінно)	зараховано
82-89	B (дуже добре)	
75-81	C (добре)	
67-74	D (задовільно)	
60-66	E (достатньо)	
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)	не зараховано
34 і менше	F (незадовільно з обов'язковим проведенням додаткової роботи щодо вивчення навчального матеріалу кредитного модуля)	

12. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна (за потребою).

Настінні навчальні карти, навчальні топографічні карти, атласи, таблиці, навчальні наочні матеріали.

Вивчення курсу не потребує спеціального матеріально-технічного та/або інформаційного забезпечення, однак можливе використання телевізора, проектора й ноутбука / персонального комп'ютера для створення та демонстрації презентацій. Передбачається застосування об'єктно-модульного динамічного середовища навчання MOODLE. Можливе використання застосунків для проведення онлайнових відеоконференцій.

13. Рекомендована література

Основна література

1. Лісовський А. С., Придеткевич С. С., Матуз О. В. Дерусифікація та декомунізація географічних назв в межах Хмельницької області // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : географія. 2024. Т. 56, № 1. С. 156–166. URL: http://nzg.tnpu.edu.ua/issue/archive.
2. Основи геоурбаністики : навч. посіб. / О. Д. Лаврик, Р. П. Власенко. Житомир : Вид-во ЖДУ імені І. Франка, 2022. 158 с.
3. Омельченко Н. Соціально-географічна урбаністика: досвід та історіографія // Часопис соціально-економічної географії. Харків : Вид-во ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. Вип. 19 (2). С. 157–164.
4. Урбаністична Україна: в епіцентрі просторових змін : монографія / за ред. К. Мезенцева, Я. Олійника, Н. Мезенцевої. Київ : Фенікс, 2017. 438 с.
5. Miranda F., Ortner T., Moreira G. [et al.]. The State of the Art in Visual Analytics for 3D Urban Data // arXiv preprint arXiv:2404.15976. 2024.

Допоміжна література

1. Де Блій Г., Муллер П., Шаблій О. Географія : світи, регіони, концепти. Київ : Либідь, 2004.
2. Шаблій О. І. Суспільна географія : у 2 кн. Кн. 1. Проблеми теорії, історії та методики дослідження : [вибрані твори] / О. І. Шаблій. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 814 с.
3. Global Cities, Present and Future. URL: http://www.atkearney.com/research-studies/global-cities-index/full-report.
4. Global300. The New Commercial Geography of Cities. URL: http://www.jll.com/Research/JLL_Global300.pdf.
5. Global cities of the future. URL: https://www.mckinsey.com/tools/Wrappers/Wrapper.aspx?sid=%7BC84CB74F-A3B1-47B1-8265-6252F6D85B68%7D&pid=%7B4F5BEDB1-6C1F-4243-A052-83ADBABE82DF%7D.
6. Globalization and World Cities : Research Network. URL: http://www.lboro.ac.uk/gawc/index.html.
7. New Urbanism. URL: http://www.newurbanism.org/.
8. The Age of Megacities. URL: http://storymaps.esri.com/stories/2014/growth-of-cities/.
9. The Charter of the New Urbanism. URL: https://www.cnu.org/who-we-are/charter-new-urbanism.

14.Рекомендовані джерела інформації

Корисні ресурси Інтернету із зазначенням адрес вебсайтів:

Джерело, установа	Інтернет-адреса
Організація Об'єднаних Націй	http://www.un.org
Представництво ООН в Україні	http://www.un.kiev.ua
Population Reference Bureau	http://www.prb.org
Demographic Yeabook System	http://www.millenniumindicator
United Nations Statistic Division	http://unstats.un.org/unsd/ demographic/products/
ЮНЕСКО	http://portal.unesco.org
World Urbanization Prospects	http://esa.un.org
Міжнародна організація праці (МОП)	http://www.ilo.org.un
Представництво МОП в Україні	http://www.un.kiev.ua/ilo
Міжнародна організація з міграції (МОМ)	http://www.iom.org.un
Всесвітня організація з охорони здоров'я	http://www.who.org.un
Представництво ВООЗ в Україні	http://www.un.kiev.ua/who
Світовий банк	http: / /web.worldbank.org
Державний комітет статистики України	http://www.ukrstat.gov.ua
Результати Першого Всеукраїнського перепису населення 2001 р.	http://www.ukrcensus.gov.ua
Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України	http://www.idss.org.ua
Світова книга фактів	http://www.cia.gov/cia/publitions/ factbook/docs/